

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อประเมินผล

การดำเนินงานของโครงการศึกษาและพัฒนาศตรีชาวเขาในพื้นที่ของ โครงการฯ ทั้ง 6 หมู่บ้าน ซึ่งได้ริเริ่มครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม 2533 ถึง กันยายน 2534 (ช่วงทดลอง) และ เดือน ตุลาคม 2534 - กันยายน 2536 (ช่วงทำจริง) การดำเนินงานตามโครงการฯ ดังกล่าว กำลังจะสิ้นสุดลง ฉะนั้นเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานของโครงการฯ ในพื้นที่ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และจะได้้นำสรุปผลของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมของโครงการฯ ที่จะขยายออกไปอีกในช่วงระยะเวลาอีก 3 ปีข้างหน้า คณะกรรมการบริหารของโครงการฯ จึงมอบหมายให้คณะประเมินผลของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัด เชียงใหม่ เป็นผู้ดำเนินการสำรวจเพื่อประเมินผลกิจกรรมของโครงการฯ ในพื้นที่ 6 หมู่บ้านของโครงการฯ ในช่วงระยะเวลาที่ดำเนินงานคือ พ.ศ. 2533 ถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลา 3 ปี

วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

เพื่อให้การประเมินผลครั้งนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาและพัฒนาศตรีชาวเขา คณะประเมินผลจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินผล ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสรุปผลการดำเนินงานของโครงการฯ ที่ผ่าน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อชาวเขาในพื้นที่ของโครงการฯ
3. เพื่อศึกษาปัญหา/อุปสรรค และความสัมฤทธิ์ผลการดำเนินงานของโครงการฯ
4. เพื่อแสวงหาแนวทางและข้อเสนอเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

สถานที่เก็บข้อมูล

คณะประเมินผล ได้ทำการสำรวจศึกษาข้อมูลจากหมู่บ้านในพื้นที่ของโครงการฯ รวม 6 หมู่บ้าน ใน 2 จังหวัด ได้แก่

- บ้านห้วยธาตุ (อาช่า) ตำบลลาวาวิ อำเภอมะลิขันธ์ จังหวัดเชียงราย
- บ้านปางขอน (อาช่า) ตำบลห้วยชมพู อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย
- บ้านลิไซ้ (ลาหู่) ตำบลนางแล อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย

- บ้านแคววัวดำ (กะเหรี่ยง) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
- บ้านคอตยาว (ม้ง) ตำบลทุ่งกล้วย อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
- บ้านผาแดง (เมี่ยน) ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ระเบียบวิธีการประเมินผล

1. ขอบเขตของการประเมินผล โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 หมู่บ้าน ในพื้นที่ของโครงการฯ ส่วนกิจกรรมของโครงการฯ ที่ได้ทำการประเมินผลในครั้งนี้ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ

- 1.1 กิจกรรมด้านอนามัยแม่และเด็ก (สุขภาพอนามัย)
- 1.2 กิจกรรมด้านการศึกษา
- 1.3 กิจกรรมด้านการเกษตร
- 1.4 กิจกรรมด้านหัตถกรรม

นอกจากนี้ คณะประเมินผลได้เพิ่มหัวข้อของการประเมินผลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโครงการฯ อีก คือ

1.5 ความคิดเห็นของตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ที่มีต่อการดำเนินงานตามโครงการ

1.6 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สนาม ซึ่งประจำอยู่แต่ละหมู่บ้าน ที่มีต่อการดำเนินงานตามโครงการ

2. ประชากรที่ทำการศึกษา

คณะประเมินผลได้กำหนดประชากรที่ทำการศึกษาเป็นกลุ่มเป้าหมายไว้ ดังนี้

2.1 จากตัวแทนกลุ่มสตรีที่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ทั้ง 4 กิจกรรม ใน 6 หมู่บ้าน โดยประธานกลุ่มสตรีจะเป็นผู้คัดเลือกตัวแทนกลุ่มสตรีของแต่ละหมู่บ้าน สำหรับกลุ่มเป้าหมายมีจำนวนทั้งหมด 80 ราย ประกอบด้วย

- บ้านห้วยธาตุ	จำนวน	13	ราย
- บ้านปางบอน	จำนวน	10	ราย
- บ้านลิไ้	จำนวน	15	ราย

- บ้านแคววัวดำ จำนวน 17 ราย
- บ้านคอตยาว จำนวน 15 ราย
- บ้านผาแดง จำนวน 10 ราย

2.2 ตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน รวม 37 ราย คัดเลือกโดย
ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน

2.3 เจ้าหน้าที่สนามประจำแต่ละหมู่บ้าน รวม 5 ราย (มีเจ้าหน้าที่สนาม 1
คน ประจำอยู่ 2 หมู่บ้าน)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้อาศัยวิธีการทางด้านสังคมวิทยา แบบ Holistic Approach ด้วยวิธี Reconnaissance Research เข้าช่วย คือ การสังเกตการณ์ขณะที่เก็บ
ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย แต่อย่างไรก็ตามคณะประเมินผลได้กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

3.1 ศึกษาจากเอกสารของ โครงการฯ และที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิธีการนี้จะใช้กับกลุ่มตัวแทนสตรีที่เข้าร่วมกิจกรรม และตัวแทนคณะกรรมการ
หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน การสนทนาใช้ภาษาประจำเผ่า ซึ่งพนักงานสัมภาษณ์ของคณะประเมินผลเป็น
ชาวเขาด้วย โดยจะบันทึกไว้ในเทปบันทึกเสียง และในแบบจดบันทึกคำสนทนาของผู้จดบันทึกคำ
สนทนา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนาเป็นรายบุคคล ซึ่งวิธีการนี้ใช้กับ
เจ้าหน้าที่สนามประจำแต่ละหมู่บ้าน

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุก ๆ 2 หมู่บ้าน ด้วยวิธีการดังกล่าวแล้ว จะหยุดพัก
1 วัน เพื่อที่จะนำข้อมูลมาสรุปเช็คความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนจะเคลื่อนย้ายไป
เก็บข้อมูลอีกหมู่บ้านหนึ่ง หากพบข้อสงสัยหรือขาดตกบกพร่องประการใดเกิดขึ้น คณะประเมินผลจะ
ต้องตาม ไป เก็บข้อมูลให้ครบสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่จะถูกบันทึกไว้ในเทปบันทึกเสียง และในแบบจดบันทึกคำสนทนาของผู้จัดบันทึก ข้อมูลที่อยู่ในเทปจะถอดออกมาเป็นบทสนทนาทุกคำพูด ทุกบท ทุกตอนเสร็จแล้วจะสามารถวิเคราะห์และจับประเด็นคำตอบต่าง ๆ ออกมา การวิเคราะห์ทำโดยการตีความหมายในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา เหมือนกับการตีความหรือวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยเสนอผลการประเมินกิจกรรมแต่ละกิจกรรม และภาพรวมของโครงการฯ รวมทั้งความคิดเห็นของตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้านพร้อมทั้งเจ้าหน้าที่สนามประจำแต่ละหมู่บ้านอีกด้วย ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมด ได้ประมวลผลด้วยเครื่อง Micro computer ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ

ระยะเวลาที่ทำการประเมินผล

เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2536 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังนี้

เดือนมีนาคม	- ประชุมวางแผนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ
	- ศึกษาข้อมูลจากเอกสารของโครงการฯ
	- เขียนโครงการวิจัยเพื่อประเมินผล
	- วางแผนสร้างเครื่องมือและกรอบการประเมิน
	- ร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่และสมาชิก ตลอดจนคณะกรรมการหมู่บ้านที่จังหวัดเชียงราย
เดือนเมษายน	- เก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 6 หมู่บ้าน
	- วิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น
เดือนพฤษภาคม	- ปรับปรุงผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น เพื่อจัดทำเป็นรายงานการวิจัยเพื่อประเมินผลฉบับสมบูรณ์
	- พิมพ์รายงานฉบับร่าง
	- พิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์ส่งให้โครงการฯ

ข้อจำกัดในการประเมินผล

การประเมินผลโครงการฯ ครั้งนี้ ได้พบข้อจำกัดอยู่หลายประการที่มีผลต่อการประเมินผล ซึ่งพอสรุปได้คือ

1. การใช้สื่อภาษา นับว่าเป็นอุปสรรคที่ทำให้การเก็บข้อมูลล่าช้า ถึงแม้ว่าพนักงานสัมภาษณ์จะเป็นชาวไทยภูเขาดำด้วยกันก็ตาม แต่บางหมู่บ้านยังขาดพนักงานสัมภาษณ์ที่เป็นเผ่านั้น ๆ เช่น เผ่าม้ง และเมี่ยน ประกอบกับ แบบสอบถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มต้องถามหลาย ๆ ครั้ง บางตอนกลุ่มเป้าหมายฟังแล้วไม่ค่อยเข้าใจ และการใช้ภาษาประจำเผ่าของตนเอง ทำให้การสื่อความหมายระหว่างกันจึงเกิดขึ้นได้

2. กลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะกลุ่มสตรี เมื่อถูกถามแล้วมักจะ ไม่ยอมตอบ ไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง หรือกรณีสอบ มักจะตอบตามคนอื่น ซึ่งปัญหานี้ก็มีสาเหตุจากการศึกษา ความไม่รู้ ความกลัว และอาย ประการเหล่านี้ย่อมทำให้การเก็บข้อมูลไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบภาพรวมของความสำเร็จและปัญหาการดำเนินงานตามโครงการฯ
2. ทราบความคิดเห็นของตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่สนามที่ประจำอยู่แต่ละหมู่บ้าน
3. ทราบแนวทางและข้อเสนอแนะ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมของโครงการฯ ต่อไป

สนทนากับตัวแทนกลุ่มสตรีบ้านผาแดง